

Всесвіт: Журнал іноземної літератури. № 5 - 6, 1997.

Намагання поєднати «популярність та респектабельність» (як мовиться у відомій рекламі), масовість та елітарність – справа доволі небезпечна: можна втратити одних читачів і не набути інших. «Всесвіт» уже давно балансує на цій хиткій основі – і, можливо, має рацію. В кожному разі, для досить широкого читацького кола є цілком доступними роздуми «Для чого нам Ніцше?» (переклад дискусії з польського місячника «Literatura na świecie»), хоча «елітних» читачів, котрі могли б умовно, а тим більш – реально до такої дискусії підключитися – в Україні, вочевидь, небагато. «Ніцшеанський» блок (до якого увійшов також фрагмент із книги Ніцше «По той бік добра і зла») – безумовно, найвдаліша публікація травнево-червневих номерів.

Як звернення журналу до постаті славетного (і знову «модного») німецького філософа, так і звернення до поеми Адами Міцкевича «Дзяди» постало ачею не з самої лише любові до класики, а й із філософських, мистецьких, ба навіть політичних потреб і вимог сучасності. Перекладач опублікованого у «Всесвіті» фрагмента «Дзядів» Віктор Гуменюк завершує свою статтю про цей твір згадкою, як наприкінці 1960-х «це незвичне слово раптом зринуло в нашому спотвореному інформаційному просторі» (у зв'язку з забороненою 1968 р. у Варшаві виставою К.Деймека). В.Гуменюк слушно нагадує, що й самі «Дзяди» були створені в часи придушення польського повстання 1830 року, та що головним імпульсом в обох випадках (і в часи Міцкевича, і в 60-х роках ХХ ст.) було волелюбне нуртування серед студентства. Як на мене, роздуми на цю тему (умовно кажучи, «Для чого нам Міцкевич?») могли б стати куди цікавішими, аніж нагадування давно відомих паралелей між польським автором та його українськими сучасниками. Натомість маємо посередню статтю Т.Бовсунівської «Двійництво в українському романтизмі» з квазінауковою стилістикою на кшталт: «У теорії зрілого романтизму відбувається важливий у плані аксіологічного акт зрощення літератури й філософії в аспекті їх спільності пізнання».

Такою ж важкою та «крученою» є мова есе талановитого поета С.Вишенського про Босха «Тепло пекельного вогню». Навряд чи сприятимуть розумінню цього голландського майстра згадки про «виїхи в обіймах Шиви», «затінений схил Фудзі» або й «чотири обличчя Світоvida – спробу стародавніх українців заперечити потилицю (і все, що веде додолу)... Втім, автор не приховує, що Босх (як і інші герої попередніх «промалярських есеїв» Вишенського у тому ж «Всесвіті») має радше принагідний стосунок до його власних химерно-поетичних роздумів над універсальними світоглядними темами. Ці роздуми – як «річ у собі» – справді цікаві, але їхня доволі «вільна» прив'язка до конкретних художників може багато кого збити з пантелику.

Чи не найкраще наукова інтрига і доступний стиль викладу поєдналися в розвідці І.Чомка «Шеллі: містерія чи містифікація?» – де публікація оригінального англійського тексту вдало доповнюється

його цікавими й гарними (кожен по-своєму) українськими перекладами – від І.Франка та О.Бургардта до Г.Кочура та О.Мокровольського.

Український читач, із яким працює (а часом і заграє) «Всесвіт», шукає в журналі передусім прози, особливо сучасної, якою звичайно відкривається кожне число і заповнюється більша частина обсягу. Це, зрозуміло, не применшує вартості всього іншого – без чого, власне, неможливий журнал; у травнево-червневому числі опубліковано зокрема гарні вірші норвезької поетеси Осе Марії Нессе в перекладі Ольги Сенюк з післямовою М.Радейка (з якої, між іншим, можна довідатись і про те, що норвежців у самій Норвегії менше, як у США). Але, як і більшість пост-радянських літературних журналів, «Всесвіт» тримається на прозі, котра, однак, у цьому числі не вельми виразна: мелодрама французького письменника Макса Галло «Кохання в пору самоти» та детектив іспанця Хуана Мадріда «Ангел смерті». Виняток – симпатичне оповідання Мюріел Спарк «Портабелло-руд». А також – привабливі плани на наступне півріччя.

Н. Б.

Всесвіт: Журнал іноземної літератури. № 7 – 12, 1997.

Найвизначнішою публікацією «Всесвіту» за друге півріччя минулого року став, поза сумнівом, невеликий, але надзвичайно змістовний роман Ернста Юнгера «На мармурових скелях» (№ 8 – 9). Письменник, якого цілком справедливо зараховують до класиків світової літератури ХХ століття, тривалий час вважався в СРСР постаттю одіозною, а отже, й про публікацію його творів не могло бути мови. Ярлики «націоналіста», «нациста», «мілітариста», «апологета імперіалістичної бойні», «махрового реакціонера» часто вішалися на нього – і не завжди безпідставно.

З початком першої світової війни 19-літній Юнгер добровільно зголосився на фронт, отримав кільканадцять поранень і низку орденів, а в 1920 р. видрукував свій перший, великою мірою автобіографічний роман «У сталевих бурях», де опоетизував війну як «найбільш відповідний для німців» засіб самовираження. Переживання поразки і принизливого для Німеччини Версальського договору привело Юнгера у табір крайніх націоналістів. У 1920-х роках він активно виступає в націонал-соціалістській пресі, де пише про «осягнення глибинної Німеччини», визволення «німецького демона» і проклинає ненависну йому демократію «як чуму».

В 30-х роках, однак, починається помітне розходження Юнгера з націонал-соціалістами: під різними приводами він відмовляється балотуватися до рейхстагу від нацистської партії, відхиляє запрошення до гітлерівської Академії мистецтв, ухиляється від інших виявів підтримки правлячому режимові і здобуває, врешті, репутацію прихованого опозиціонера. Причиною цього розходження були не якісь кардинальні зміни у Юнгеровому світогляді, а радше брутальна, вульгарна, «плебейська» політика націонал-соціалістів, яка викликала